

Aron Lund

Jihad i Syrien: En intervju med Charles Lister

Översatt från *Carnegie Endowment for International Peace*, 24 november 2015¹

Charles Lister

Följande intervju med Syrien-experten Charles Lister (som presenteras närmare av Aron Lund nedan) är intressant ur flera aspekter. Särskilt gäller det hans synpunkter på de viktigaste islamistiska rebellgrupperna, bland dem den underskattade *Ahrar al-Sham*. Lister anser fö att *al-Nusra* är smartare och på längre sikt en svårare motståndare än den så kallade *Islamiska Staten* (IS).

Detta kan vi kontrastera med det *al-Nusra*-omdöme som fälldes i en faktsammanställning i anslutning till artikeln ”Shiamuslimer oftast målet för terrorism” i *Dagens ETC* 25/11 2015 (artikeln är skriven av Gunnar Wesslén):

”Som ett led i IS utveckling beslutade organisationen ensidigt från Irak att *al-Nusra*fronten skulle läggas ned och istället bli en del av IS, eller Isil, Islamiska staten i Syrien och Irak. Beslutet ledde till en splittring av *al-Nusra*fronten, som fortfarande finns kvar i försvagad form och präglas av svåra inre motsättningar.” (min kurs MF).

CL menar tvärtom att *al-Nusra* stärkts under åtminstone det senaste året.

Martin F (26/11-2015)

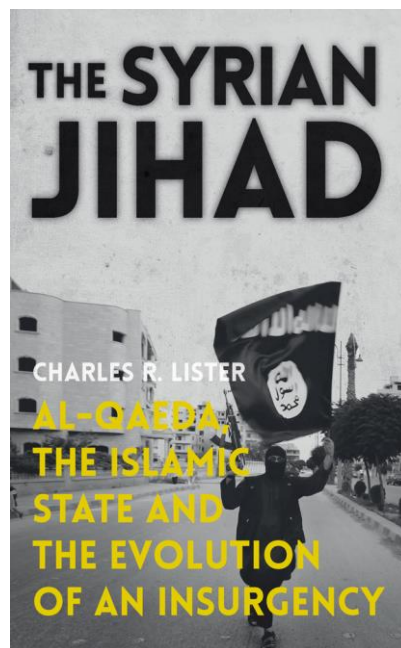
Å ena sidan verkar kriget i Syrien ha kört fast, där ingen sida tycks kunna säga att man segrat. Å andra sidan har det hänt en hel del och ganska snabbt de senaste månaderna.

I september bröt EU:s yttre gränser samman under trycket av syriska, afghanska, och andra flyktingar som illegalt försökte ta sig över från Turkiet vilket skapade villervalla i europeisk politik. I slutet av september inledde Ryssland ett militärt ingripande till förmån för Syriens president Baschar al-Assad. På plats har ryssarnas drag hittills – på gott och ont – tvingat olika aktörer att revidera sina utgångspunkter om konflikten. Sedan har en rad olika diplomatiska möten ägt rum i Wien. De främsta regionala och internationella aktörerna är nu eniga om en rad principer för hur konflikten ska lösas, inklusive en övergång baserad på allmänna val. Man har också bestämt sig för att uppmana till syrisk-syriska förhandlingar i början av nästa år. Och så, fredagen den 13 november, slog den självutropade Islamiska staten till i Paris och dödade, när detta skrivs, 130 personer. Frankrike svarade med att öka flygräderna mot den Islamiska staten i Syrien samt utfärdade maningar till stärkta internationella insatser ”i en gemensam bred koalition” och att närma sig Ryssland.

¹ Original: [The Syrian Jihad: An Interview with Charles Lister](#)

Hur ska det vara möjligt att få någon ordning på detta kaos? [Charles Lister](#) är allmänt erkänd specialist på den väpnade oppositionen i Syrien, som han följt som tidigare chef för Mellanöstern- & Nordafrikaanalys vid *IHS Jane's Terrorism and Insurgency Center* i London och numera "visiting fellow" vid *Brookings Doha Center* i Qatar. Lister är också en "senior consultant" hos *the Shaikh Group* och har också ingått i det två år gamla *Syria Track II Initiative*, som finansierats av regeringar i Väst och sköttes av *Brookings Institute* till 2015. Det har ordnat ett hundratal diplomatiska möten på lägre nivå i Mellanöstern och Europa i syfte att skapa en fruktbar terräng mellan olika samhälleliga, religiösa, civila och politiska grupperingar i Syrien. I den egenskapen har Charles Lister personligen varit i kontakt med ledningarna för drygt hundra väpnade oppositionella grupper i Syrien och haft möten med dem i Turkiet, Sverige, Norge och Nederländerna.

Hans mångåriga arbete, forskning och möten med aktörer i Syrien har lett till en ny bok, som i november publiceras på förlaget *Hurst & Co* i London: *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State, and the Evolution of an Insurgency*. Lister är också författare till boken *The Islamic State: A Brief Introduction* och hans arbeten går att följa på Twitter [@Charles Lister](#).

Charles Lister har haft vänligheten att ställa upp för ett samtal med *Syria in Crisis* och berätta om sin syn på den väpnade oppositionen i Syrien, hotet från jihadistiska grupper, diskussionerna i Wien och utvecklingen av konflikten i Syrien.

Charles, berätta lite om din nya bok.

Jag började arbeta med *The Syrian Jihad* för drygt två år sedan. Jag tror att den tog form under det senaste året, när läget i Syrien förändrades och mina kontakter på rebellsidan gav mig insikter som jag tror att inte särskilt många andra hade. Det är just vad jag hoppas att min bok ska kunna erbjuda – närmast en skildring inifrån av hur läget i Syrien har förändrats, både när det gäller de traditionella rebellgrupperna och olika jihadister.

Egentligen tecknar boken en kronologi över hur en proteströrelse utvecklats till en blomstrande men kaotisk upprorsrörelse. Det utgör grunden till hur jag ser hur jihadister från andra länder än Syrien försökte skapa en bas inom den revolutionära utvecklingen. Sannolikt kommer en del att bli förvånade över hur snabbt detta skedde och hur skickliga jihadisterna har varit på att förankra sig i olika delar av Syrien. Boken tar också upp hur relationerna förändrats mellan al-Qaida och Islamiska staten, och mer precist mellan Islamiska staten och Nusrafronten, som är al-Qaidas filial i Syrien. Den dynamiken och orsakerna till den bittra rivaliteten mellan de båda är fascinerande och något som inte ägnats något större intresse – i varje fall inte på engelska.

Hur skulle du vilja karakterisera upprorsrörelsen i Syrien idag?

Den väpnade oppositionen i Syrien betecknas alltför ofta som splittrad, extremistisk, kaotisk och ett hot mot sig själv, mot Syrien, mot omvärlden. Schablonbilden stämmer inte alltid överens med verkligheten. Det senaste året har jag på nära håll kunnat se hur den väpnade oppositionen verkligen mognat, inte minst politiskt. Alla grupperna där, oavsett om de är små eller stora, känner trycket från vad de ser som sina anhängare och syriska allmänheten. Efter en så lång och brutal konflikt känner sig den väpnade oppositionen tvungen att hitta ett sätt att slippa ifrån mer krig, samtidigt som man ser till revolutionens intressen. Det har framtingat ett större politiskt och diplomatiskt engagemang.

Jag tror många skulle bli förvånade om de visste hur bra ledarna för olika grupper är att ta sig an seriösa politiska och diplomatiska diskussioner. Ideologiska skiljelinjer leder heller inte alltid till olika politiska agendor – fast jag inser att jag själv varit med på möten och samtal som inte alla varit med om, och då kan det vara svårt att övertyga skeptikerna.

Men samtidigt är det viktigt att inse att det finns stora hinder. Islamiska staten är ett sådant, precis som givetvis Assadregimen. Men som jag ser det är al-Qaida och dess filial i Syrien, Nusrafronten, den största utmaningen för oppositionen.

Varför?

Nusrafronten har haft en långsiktig och smart strategi, som gått ut på att bli inbäddad i revolutionen och oppositionella delar av samhället. På så sätt har man skaffat sig den skyddande madrass som Islamiska staten aldrig haft. Genom att man hela tiden beslutsamt agerat för att slåss mot regimen, samt den relativa återhållsamhet dess shariadel gett prov på, om man jämför med Islamiska staten, betraktar oppositionen i huvudsak fortfarande gruppen som en legitim del av oppositionen.

Min uppfattning är att Nusrafronten är en ulv i fårkläder – och syrierna borde vakna upp och se vem de låter frodas mitt bland dem. Till sist kommer det att vara för sent – om inte så redan är fallet. Oavsett om man låter dem hållas med sin strategiska pragmatism och jämförelsevis återhållsamma agerande så kommer al-Qaida alltid att vara al-Qaida. Det finns inget utrymme för dem i ett framtida Syrien.

Märkligt nog insåg en del erfarna och framträdande syriska islamister detta för länge sedan. En del har dödat, en del arbetar för att undergräva Nusrafrontens inflytande bland ungdomen i Syrien och andra förbereder sig i det tysta på att en dag kanske ta kamp på liv och död med al-Qaida. Men återigen; verkligheten är ofta mer komplicerad än vad som kan framgå av nyhetssändningarna, men att komma underfund med denna dolda verklighet kräver mycket kontakter och långvarigt arbete på att upprätta förtroende.

En grupp som du har skrivit om är Ahrar al-Sham. Varför anser du att de är så viktiga och vad har du att säga om deras politiska och ideologiska utveckling?

Ahrar al-Sham är helt klart den viktigaste motståndsrörelsen i Syrien, såväl politiskt som militärt. De har dragit nytta av betydande och långvarigt ekonomiskt och politiskt stöd av Turkiet och Qatar. Ahrar al-Shams uppbackare regionalt har bestämt sig för att ge gruppen *huvudrollen* och även Saudiarabien verkar ställa upp på en del av detta.

Det är helt klart en mycket konservativ grupp, men genom sin roll i revolutionen har den erövat en ojämförlig respekt inom de breda oppositionskretsarna i Syrien. De har också uppvisat en verklig talang för organisering och inre byråkrati, som gjorde att de kunnat överleva stora förluster som skulle ha krossat de flesta andra grupper. Jag har haft möten med högt uppsatta ledare inom Ahrar al-Sham och de har protokollförts minutiöst, ibland på flera språk och inom bara någon timme har de anteckningarna lett till nya frågor som andra högre ledare ute på fältet skickat till min telefon. Så vitt jag vet har ingen annan väpnad grupp gett prov på den sortens organisation.

Som jag sa råder det inga tvivel om konservatismen hos Ahrar al-Sham. Där finns också personer på ledande nivå som tidigare varit knutna till al-Qaida. Konturerna är oklara, men gruppen är, efter vad jag kunnat konstatera, i grunden mer en Syrieninriktad organisation än någon övernationell salafistisk-jihadistisk. Ledande personer inom Ahrar al-Sham med bakgrund i internationell salafism-jihadism säger nu att revolutionens utbrott i *deras* land, Syrien, fått dem att omvärdera sina prioriteringar. De säger, ”nu är Syrien det enda vi är inriktade på – det är mitt hemland och det är vad jag satsar mitt liv på att rädda”. En del talar mer övertygande i de termerna än andra, kanske jag bör tillägga, och sen kan man välja att sätta tilltro till dem eller inte.

Å andra sidan, och också det baserat på mina egna direkta erfarenheter, skulle jag säga att Ahrar al-Sham står inför en rad seriösa interna frågor för närvarande. Turkiet och Qatar har backat upp vad jag skulle vilja beteckna som en fraktion som vill få med Ahrar al-Sham i den syriska mittfåran för att få dem att bli accepterade på det internationella planet. Personer som Labib al-Nahhas, som sköter Ahrar al-Shams byrå för yttre relationer, har blivit ansiktet utåt för denna nya tendens och det har gett en del resultat. På sistone har vi sett Ahrar al-Sham leda förhandlingar med Iran om eldupphör i Zabadani och de var också på vippen att skicka en person till Wien II-mötet för att agera bakom kulisserna.

Men det finns interna motståndare mot denna inriktning på bredare engagemang. En fick nyligen sparken från sin ställning som shariachef inom Ahrar al-Sham. Och mer kan vara på gång. En splittringsfraktion har redan uppstått. Och det tog lång tid att utse en biträdande ledare, av just detta skäl – kommer Ahrar att gå mot mitten eller stå kvar som en något osäker salafistisk-jihadistisk aktör? Jag skulle tro att det förra är mer sannolikt, men svaret är för närvarande inte helt klart.

Tror du att det ryska ingripandet eller attentaten i Paris har påverkat detta?

Det ryska ingripandet har gjort Syrien till något oerhört mycket mer komplicerat, men kanske inte alltid på det sätt man kunde ha väntat sig. Många talade om att det skulle radikalisera oppositionen – det är sant, men då inte så mycket i form av religiös radikaliserings som politisk. Ryssland har betraktats som ett inslag i konflikten som det gick att förhandla med i vissa frågor, till skillnad från Iran, som uppfattats som en existentiell fiende. Men det klara ryska stödet till Assad har skadat det synsättet, som kunde ha utgjort en potentiell öppning för en framförhandlad politisk övergångslösning.

Det finns många skäl till att känna oro över attentaten i Paris. Styrdes de direkt av Islamiska staten? Är de uttryck för att Europa blivit sårbart genom den stora flyktingströmmen – hur gärna vi än vill förneka det? Kommer de att leda till skarpa politiska ställningstaganden från Västs sida beträffande Syrien? Kan Assad och hans uppbackare utnyttja attentaten till att framställa regimen i Damaskus som en bundsförvant mot terrorismen? Konsekvenserna kan bli djupgående här, men det kommer att ta tid för att veta riktigt hur.

Efter samtalen i Wien kommer stormakterna att förbereda en förhandlingsrunda i början av nästa år. Kommer de att bli av och kan man få dit oppositionen?

Wienprocessen måste bli av. Teoretiskt är det bra att alla inblandade sätter sig ner runt ett bord, men jag tror att tillvägagångssättet är felaktigt. Oppositionen – den politiska, civila och militära – skulle ha kontaktats, dragits in och organiserats på en bred plattform *före* Wien, inte efteråt.

Som oppositionen ser det kom Wien till stånd på grund av det ryska ingripandet och Irans stöd till det. För dem framstår det då som att Wien är något som styrs av rysk-iranska intressen. Att bli tillfrågad om att komma med efteråt är nästan en omöjlig början. FN har också – av en rad olika skäl – arbetat för förtroendeskapande åtgärder med ”grabbarna med vapen” och det kommer att bli ett stort hinder i fortsättningen.

Men det behöver inte vara för sent. En bred nationell oppositionskonferens med deltagande av alla delar av samhället, som jag nämnde förut, är bästa sättet att garantera en verkligt representativ oppositionsplattform inför förhandlingarna. Och det är teoretiskt möjligt med rätt tillvägagångssätt.

Om man inte lyckas bygga upp ett tillräckligt starkt förtroende och den verkliga kärnan inom den väpnade oppositionen vägrar delta kommer förhandlingarna inte att tjäna mycket till.

Som jag ser det räcker det inte med att få dit några av de mer flexibla grupperingarna inom Fria syriska armén – som ju måste delta för att trygga sina försörjningslinjer. Får man inte med ”supergrupper” som Islamarmén, Ahrar al-Sham, Shamlegionen och några till kommer alla beslut att få det svårt att omsättas ute i terrängen. Något som verkar helt klart är att Nusrafronten inte har någon roll i detta.

Låt oss dröja kvar ett tag, Charles, vid frågan om förhandlingar. Du har ju varit inblandad i en ganska omfattande Spår II-process i Syrien i två år nu, först med Brookings och nu med Shaikhgruppen. Eftersom samtalen inte förts offentligt förstår jag att du inte kan komma med så mycket detaljer, men vilka har lärdomarna varit hittills?

Spår II-processen har visat sig vara ett verkligt viktigt test för att ifrågasätta några av de vanligaste uppfattningarna om Syrien, särskilt den som gör gällande att syrierna inte klarar av att sitta ner och komma överens om en gemensam syn på framtiden. Det är en bekväm lögn från dem som inte vill erkänna och förstå komplikationerna utan föredrar den enklare lösningen med en lösning som drivs igenom internationellt eller att man helt enkelt låter syrierna köra slut på sig själva.

Ett brett spektrum av syrier *klarar av* att sitta ner, på säker neutral mark, och diskutera sitt lands framtid. Gemensamma inställningar *går* att hitta på en Spår II-nivå och internationella diplomatiska ledare har sett detta växa fram och visa sig möjligt. Utmaningen är att föra upp detta på en högre nivå då man blir tvungen att förhålla sig till rivaliserande intressen från länder som blivit inblandade i konflikten.

Den väpnade oppositionen är en integrerad del av hur Syriens framtid ska se ut, liksom alla minoriteter, det civila samhället, akademiker, näringslivet, stamledarna, och många andra intressegrupper. Om man får alla dessa personer att sätta sig ner på neutral mark blir det snart uppenbart att en gemensam syn på vad det innebär att vara syrier kan hålla ihop hela detta spektrum. Syrierna är stolta över sitt lands långa historia, i synnerhet mängden religiösa och etniska grupper. Det är orsaken till att en delning av landet är något som ingen av dem vill höra talas om.

Av islamister har jag så många gånger fått höra att de haft kristna, shiiter, alawiter och druser till grannar och att man levt ihop i generationer; hur deras barn promenerat till skolan tillsammans; hur föräldrarna ordnat middagar på helgerna; och att deras religiösa preferenser aldrig varit något avgörande. Det är det Syrien alla vill ha tillbaka, men utan Assad. Det är vårt ansvar, som internationellt samfund, att hjälpa syrierna att nå dit. Det kommer aldrig att bli enkelt, men det innebär inte att vi måste ge upp.

Översättning: *Björn Erik Rosin*